

Tájékoztató a munkavédelmi előírások érvényesüléséről a katonai szervezetek javítóműhelyében folyó tevékenységben

Földi Ferenc kinevezett polgári alkalmazott

A javító tevékenység közben, továbbá a haditechnikai eszközök használata során bekövetkezett balesetek szükségessé tették annak megvizsgálását, hogy a katonai szervezetek javítóműhelyeiben folyó tevékenység során milyen mértékben szereznek érvényt a munkavédelmi előírásoknak, milyen a munkabiztonság helyzete.

A vizsgálatot az MN PÜSZF-ség Baleset-elhárítási és munkavédelmi osztálya – szakterületeket érintően – az MN Fegyverzeti Szolgálatfőnökség és az MN Páncélos és Gépjármű Technikai Szolgálatfőnökség baleset-elhárítási és munkavédelmi megbízottjai bevonásával végezte.

A vizsgálat főbb területei a következők voltak:

- a műhely-létesítmények állapota, a munkakörülmények;
- a gépek, berendezések, szerszámok műszaki biztonsági állapota;
- a biztonságtechnikai követelmények érvényesülése a javításra kerülő technikai eszközöknél;
- a javítási technológia munkavédelmi követelményei;
- a munkavédelmi ellenőrzések, valamint az ellenőrzések nyomán születő intézkedések színvonala, hatékonysága;
- az egyéni védőeszköz ellátás helyzete;
- a munkavédelmi oktatás színvonala.

I.

Megállapítások

1. A technikai javítóműhelyek felszereltségüknél fogva alkalmasak a modern harci technikai eszközök gyors, szakszerű és biztonságos javítására, döntő többségüknél a munkavédelmi tevékenység szerves és elválaszthatatlan részét képezi a feladatok végrehajtásának. A biztonságos munkavégzés feltételei adottak, a munkakörülmények megfelelőek.

2. Az elhelyezési műhelyeknél ennél némiképp kedvezőtlenebb a helyzet. A műhelyek elhelyezése, felszereltsége és állapota esetenként nem felel meg teljesen a követelményeknek.

A létesítmények állapota, a munkakörülmények

3. A létesítmények műszaki állapotának megfelelő szinten tartására – és ezen keresztül a munkakörülményekre is – a fegyverzeti szolgálat javítóműhelyeiben és a híradó javítóműhelyekben fordítanak a legtöbb gondot. A páncélos és gépjármű javítóműhelyekben már nem ennyire kedvező a helyzet, mivel néhány épület rosszabb műszaki állapota esetenként akadályozza a megfelelő munkakörülmények kialakítását.

Általánosan igaz, hogy az elhelyezési javítóműhelyek rosszabb műszaki állapotú épületekben vannak, mint a technikai javítóműhelyek. Egyes elhelyezési műhelyek ideiglenes barakokban, a munkavégzésre kevésbé alkalmas épületekben találhatóak.

4. A műhelyek létesítése, felújítása során nem mindig tartják be a beruházással kapcsolatos munkavédelmi előírásokat. A katonai szervezetek Parancsnoki Munkavédelmi Utasítása (PMU) a munkavédelmi követelmények érvényesítéséről, illetve ezekből a katonai szervezetekre háruló feladatokról többnyire csak általánosságban rendelkezik.

A beruházások esetén az üzemeltető katonai szervezetek jogait nem tudják érvényesíteni, kötelezettségeiknek nem tesznek maradéktalanul eleget, mert azokat hiányosan ismerik. Tizenkét műhelylétesítményt vettek használatba a 30/1981. (HK 18.) HM sz. utasítás hatályba lépése után, illetve áll a közeli üzembehelyezés előtt, azonban ezek egyikénél sem készült el a tervek munkavédelmi fejezete. Az előírt zárókonzultációt – ahol az üzemeltető a beruházást érintő észrevételeit leginkább megtehetné volna – nem tartották meg. Ebből következően ezek a létesítmények kisebb-nagyobb munkavédelmi szabálytalansággal kerültek használatba.

5. Tervezési hibák és a tervek gondos felülvizsgálatának elmulasztása miatt a műhelyekben a következő típusnak tekinthető hibák találhatóak:

- a szerelőaknáknál a kerékvető peremek hibásan, balesetveszélyesen vannak megépítve, a lejárati lépcsők szabálytalanul meredek, az aknába villamos dugaljok vannak elhelyezve és az aknák szellőztetése nincs megoldva, (robbanásveszély);

- a műhelyek szellőztető rendszere általában hatástalan. A szellőzőjáratok időszakos tisztítását megoldani nem lehet, mert a tervező megoldást nem adott rá, ezért csak a szellőző rendszerek hosszabb-rövidebb idő alatt eltömődnek elsősorban a festő, asztalos, begesztő műhelyekben;

- a műhelyek villamos hálózatának kialakítása során sokszor megsértik a villamos létesítési szabályzat (MSZ 1600) előírásait, főleg a vezetékek színjelölésénél, a villamos szerelvények elhelyezésekor a védőtávolságok betartásánál, a szerelvények feliratozásánál, valamint a biztonsági szín és alakjelek elhelyezésének elmulasztásával;

- a műhelycsarnokok világító-testeinek karbantartását több esetben nem lehet elvégezni, mert a jelentős magasságban (4–6 m) elhelyezett fényforrásokat a padlószintről lehetetlen elérni.

A régebbi műhelyek többségénél a fűtés megoldatlansága, a villamos és közmű hálózat teljes előregedése is gondot okoz.

6. A katonai szervezetek éves munkavédelmi feladattervei a műhelyekre vonatkozóan is tartalmazznak feladatokat, azonban ezek gyakran túl általános

megfogalmazásúak. A műhelyek időszakos felülvizsgálatát tervezik, de nem mindenhol hajtották végre. A műhelylétesítmények villamos és villámvédelmi szabványossági, az érintésvédelem hatásosságának felülvizsgálatát az előírt időszakonként sem minden katonai szervezetnél végezték el.

A gépek, berendezések, szerszámok műszaki biztonsági állapota

7. A javításhoz használt gépek, berendezések, szerszámok összességükben megfelelnek a végzett tevékenységnek és kielégítik a balesetmentes feladatvégzés követelményeit. Az esetenként előforduló szabálytalanságok a helytelen – szakszerűtlen használatból, a felületesen végzett karbantartásból és egyes eszközök fizikai előregedéséből, elhasználódásából erednek.

8. A gépek, berendezések az előírt üzemeltetési dokumentációval csak részben rendelkeznek. Főként a kezelési utasítások találhatóak meg, amelyek megfelelő helyen ki is vannak függesztve, tartalmuk kielégítő. A kezelési jogosultságot feltüntető feliratok többnyire el vannak helyezve az előírt helyeken és ezeknek érvényt is szereznek.

9. A gépek, berendezések üzembehelyezési eljárását – a hatósági engedélyezési eljárás alá vont gépek kivételével – általában nem folytatják le, mivel az erre vonatkozó előírásokat csak hiányosan ismerik és a PMU-k ezekről a feladatokról sem rendelkeznek kellő részletességgel.

10. Az időszakos felülvizsgálat alá vont berendezések közül csak a kazánok vizsgálata folyik az előírt rendben, a kompresszorok légtartályainak vizsgálata többnyire elmarad. Az emelőgépek többségénél hiányzik a vizsgálatra utaló felirat, jelzés, a terhelhetőség nincs meghatározva. Az emelőgépekhez nincsenek kijelölve kötözők, a kötözési munkákat szakszerűtlenül, többnyire házilag gyártott szabálytalan kötöző elemekkel a műhely dolgozói végzik. A villamos kéziszerszámok előírt évenkénti érintésvédelmi szerelői vizsgálatát nem végzik el.

11. A gépek, berendezések rendelkeznek a szükséges védőberendezésekkel, két területen azonban súlyos hiányosság tapasztalható:

– az asztali és állvány köszörőgépek védőburkolatai többnyire nem megfelelőek, mert átmérőjük jelentősen meghaladja a kő átmérőjét, illetve a burkolatok oldalról nyitottak;

– a faipari gépek többségénél főleg a körfűrészek hasítóékei és a visszavágásgátlói, valamint a gyalugépek késtartói hiányoztak. Nem használtak rögzítő-fésűket és tolófákat sem.

A biztonságtechnikai követelmények figyelembe vétele a javításra kerülő technikai eszközöknél

12. A technikai eszközök javítása során a kezelők biztonságát szolgáló berendezések működésének ellenőrzését, javítását, cseréjét elvégzik. A harcjárművek javításakor azonban ezek az ellenőrzések általában elmaradnak, pedig a javítási szabályzatok kellő hangsúllyal rendelkeznek róluk.

13. A leggyakrabban előforduló hiányosságok a következők:

– különféle fedélpáncél torziós rugók olyan mértékben kifáradtak, hogy teljességgel hatástalanokká váltak. Ennek ellenére ezeknek a cseréjére csak két helyen intézkedtek;

– egyes harcjárművek ülései szakadtak, sérültek, töröttek voltak, egy esetben hiányoztak, ezeket többnyire nem tudták javítani, pótolni;

– a figyelő műszerek, irányzó távcsövek szemvédő gumijai, homloktámaszai egyes esetekben hiányoztak, több figyelőprizmán nem lehetett átlátni, cseréjükéről azonban nem intézkedtek;

– a közúti forgalomban résztvevő kerekes harcjárművek egy részénél 23/1975. (XII. 31.) KPM sz. rendeletben előírt forgalombiztonsági berendezések (féklámpák, irányjelzők) üzemképtelenek voltak, intézkedés itt sem történt időben a javításra.

A felsorolt hibák a javításból közvetlenül kikerült technikai eszközöknél is megtalálhatók voltak.

A javítási technológia munkavédelmi előírásainak betartása

14. A munkahelyi vezetők a katonai műhelyekben általában megkövetelik a javítás során a munkavédelmi előírások betartását. Ezeket az előírásokat a javítási szabályzatok tartalmazzák. Az előírásokat a dolgozók csak nagyon hézagosan ismerik. Vezetők a szabályok betartását ritkán ellenőrzik.

A munkavédelmi ellenőrzések, valamint az ellenőrzések nyomán születő intézkedések színvonala, hatékonysága

15. A munkavédelmi ellenőrzéseket elvégzik, a szemlebizottságok összetétele általában megfelelő. Az ellenőrzési jegyzőkönyvekből megállapítható, hogy a jelentős ráfordítást igénylő hibák (pl. járdajavítás, villamoshálózat átalakítás, érintés- és villámvédelem kiépítés) kijavítása elhúzódik, egyes esetekben elmarad.

16. A jegyzőkönyveknek csak kis hányada tartalmaz feladatokat a hibák kijavítására. Általános az a gyakorlat, hogy a következő szemle során térnek vissza az előző szemlét feltárt hiányosságok kijavításának ellenőrzésére.

Az egyéni védőeszköz ellátás helyzete

17. A katonai szervezetek javítóműhelyei rendelkeznek a tevékenységhez szükséges védőeszközökkel, de használatuk nem az előírt rendben történik. A védőeszközök döntő többsége elhasználódott (főleg a villamos ívhegesztői), cseréjükéről időben nem gondoskodtak. A védőeszközök használatát a munkahelyi vezetők nem ellenőrzik a szükséges időközönként, az olyan dolgozók ellen, akik a védőeszközöket nem használják, nem lépnek fel kellő eréllyel.

A PMU-k védőeszközökkel kapcsolatos előírásai túl általánosak, a beosztásokhoz szükséges védőeszközök felsorolása általában hiányzik.

Az egyéni védőeszközök pótlása raktárkészletből történik, de ezek a készletek általában nem tartalmazzák az összes szükséges védőeszközt, főleg védőkesztyűből van hiány.

A munkavédelmi oktatás helyzete

18. A munkavédelmi oktatás alapvetően az előírások szerint történik. Az ismétlődő oktatásokon – a katonák esetében a KÁBESZ, a polgári állományánál a szakmai óvrendszabályok és a KÁBESZ általános ismereteinek felfrissítése történik, a konkrét munkatevékenység speciális munkavédelmi ismereteire nem helyeznek kellő hangsúlyt. A munkavédelmi oktatásokon ritkán alkalmaznak szemléltető eszközöket.

A polgári állomány előírt vizsgáztatását mindenhol elvégezték, de a vizsgakérdések általánosak voltak, ezért kevésbé alkalmasak a helyi sajátosságokra jellemző ismeretanyag kellően átfogó ellenőrzésére. A vizsgákon gyakorlati kérdések nem szerepeltek.

19. A munkavégzésre vezényelt katonák szakképzettségéről nem mindenhol győződnek meg a szükséges alapossággal, így előfordul, hogy a szakképzettségi követelménynek nem szereznek megfelelően érvényt.

II.

Következtetések, feladatok

20. A munkabiztonság színvonala a különböző rendeltetésű javítóműhelyekben jelentősen eltér egymástól. Az egészséges és balesetmentes munkavégzés feltételei alapvetően biztosítva vannak, a tapasztalt hiányosságok főként a létesítmények és ezek gépészeti berendezéseinek elhanyagolt állapotához, karbantartásuk elmulasztásához kapcsolódnak. A műhelyek egy része a munkavégzés céljára kevésbé alkalmas létesítményekben van elhelyezve, valamint a használt gépek, szerszámok jelentős része sem felel meg maradéktalanul a munkavédelmi előírásoknak, sok helyen a munkahelyi rendetlenség is forrása a baleseteknek. Növeli a gondot, hogy nem ismerik mindenütt kellően a munkavédelmi előírásokat, így azokat érvényesíteni nem tudják, továbbá, hogy a munkavédelmi szemlék során feltárt hibákat nem javítják ki minden esetben.

A munkabizottság állapotát rontják az egyéni védőeszközök alkalmazásában tapasztalható hiányosságok. A közvetlen munkahelyi vezetők jelentős része az egyéni védőeszközök használatát, azok állapotát nem ellenőrzi megfelelően, esetenként azok használatának mellőzését elnézi.

A munkavédelmi oktatás többnyire nem kellő színvonalú, ezért – főként a polgári – dolgozók munkavédelmi ismeretei elmaradnak a követelményektől.

21. A hiányosságok megszüntetése érdekében szükséges:

- a javítóműhelyekben a soronkövetkező munkavédelmi szemlék keretében mélyrehatóan feltárni a tevékenységhez kapcsolódó valamennyi veszélyforrást, közülük azokat, amelyek közvetlen sérülést okozhatnak haladéktalanul megszüntetni, a többi folyamatos felszámolásához intézkedési tervet készíteni;
- az elhelyezési műhelyek felújítására, korszerűsítésére, újak létesítésére
- az anyagi lehetőségek figyelembevételével – tervet készíteni;
- a műhelyek épületeinek és gépészeti berendezései műszaki állapotának változását folyamatosan figyelemmel kísérni, karbantartását tervszerűvé tenni;
- az új, illetve felújított létesítmények, gépek, berendezések használatba vétele során a munkavédelmi követelményeket következetesen érvényesíteni;
- javítani a munkavédelmi oktatások színvonalát;
- fokozni a munkahelyek ellenőrzését, a munkahelyi rend megszilárdítását, javítani a személyi állomány szemléletét, szükség esetén következetesen élni a szabályszegők felelősségrevonásával.

A Tájékoztató alapvetően az egységek baleset-elhárítási és munkavédelmi megbízottjai számára készült annak érdekében, hogy tanulságait napi munkájukban, valamint a műhelyek esedékes munkavédelmi szemléje során a kellő mértékben hasznosítsák.